

Verslag Eerste co-design workshop Hittestress en gezondheid

Antwerpen 23 oktober 2018

Aanwezig: 21 mensen van Stad Antwerpen, onderzoekers, burgers en belanghebbenden (o.a. Tuinstraatproject, Bewegen.net, ThomasMore, Stedelijk Onderwijs, Buurtzorg, wijkcomité, Geosolutions, de zorgsector, architecten...)

Na een presentatie van alle experimenten binnen het Stadslab2050-pilootproject 'St-Andries Klimaatrobuust' en kort pitches van projecten die liepen of starten rond hittestress in de St-Andrieswijk, werd uitgelegd wat een burgerobservatorium juist inhoudt. Dit gebeurde aan de hand van het burgerobservatorium MeetMeeMechelen.

De volgende projecten liepen of gaan van start:

- Opmaak van een hittekaart voor de stad Antwerpen (afgelopen);
- Testmeetcampagne rond hittestress in de St-Andrieswijk. Resultaten zijn terug te vinden op <https://akvo.carto.com/builder/d52957c3-0605-42e1-90da-db6670b88acd/embed>
- EcoHuis:
 - 1) [Vergroening van kinderdagverblijven en speelplaatsen](#).
 - 2) [Ecoscholen](#)
- Ontwikkeling van een waarschuwingssysteem voor hittestress in co-creatie met doelgroepen;
- Ontwikkeling van een 'Augmented Reality Game' waarbij burgers kunnen kijken wat de impact van verschillende groenmaatregelen is op klimaat en andere factoren van een gezonde leefomgeving.

Klimaatverandering leidt tot hogere temperaturen en langere hittegolven. De klimaatadaptatiestrategie zal in 2019 dan ook worden herzien. Deze workshop kan hiervoor als input dienen. Keuze van het thema volgt uit het voorgaande traject 'St-Andries klimaatrobuust' omdat hieruit blijkt dat andere aspecten goed zijn opgepikt met tal van projecten die worden uitgevoerd, maar hittestress minder aan bod komt.

Op een interactieve manier werd in groepjes het waarom van hittestress in kaart gebracht en lieten we de deelnemers reflecteren over maatregelen die we kunnen nemen om hittestress te verminderen en over redenen waarom die niet genomen worden.

Een van de deelnemers merkte op dat het niet alleen moet gaan over het oplossen van de gevolgen van hittestress, maar dat ook preventief werken voldoende aan bod moet komen (vermijden dat we hogere temperaturen krijgen).

Daarnaast werd ook de vraag gesteld waarom het burgerobservatorium niet stadsbreed werd opgezet, maar enkel in de wijk Sint-Andries.

We willen ons in eerste instantie tot de wijk Sint-Andries beperken omdat hier reeds tal van projecten rond klimaatadaptatie lopen en er een netwerk van geëngageerde partijen aanwezig is. Ook bij de aanloop naar de nieuwe verkiezingen konden nog niet meteen beslissingen worden genomen op schaal van de hele stad. Niets belet ons om resultaten van dit project/maatregelen in een latere fase ook open te trekken naar de andere wijken en districten.

Systeem in kaart

Oorzaken

- Klimaatverandering
- Donkere oppervlakten (straten, huizen...) nemen veel warmte op en geven die 's nachts terug af zodat het warm blijft
- Verharde/versteende stad zorgt voor weinig koele plekken
- Zon wordt nauwelijks of niet geblokkeerd, te weinig schaduw
- Weinig ventilatie (afgesloten pleinen, street canyons...)
- Vaak verzamelen mensen op deze pleinen waar weinig groen en verkoeling bijv. operaplein, schoolpleinen...
- Huizen niet voorbereid op warmte: slechte isolatie, geen airco, ...
- Weinig groen en water in de stad
- Hoge bevolkingsdichtheid waardoor niet iedereen ruimte heeft voor tuin/hoogbouw

Gevolgen

Minder beweging

- Gebrek aan motivatie voor noodzakelijke verplaatsingen, bv. om vers eten te kopen
- Verplaatsingen in het midden van de dag kosten veel energie
- 's Nachts te warm om te slapen wat leidt tot vermoeidheid
- Mensen blijven binnen

Geen verkoeling

- Weinig verluchting in de straten/huizen
- Binnenruimtes die te warm blijven
- Planten drogen uit en verliezen verkoelend effect

Gezondheid

- Kortademigheid
- Stress
- Verwardheid
- Urinoire en hartproblemen
- Weinig drinken
- Geïsoleerd geraken van oudere mensen
- Meer sterfte door aanhoudende hitte

Onrechtstreekse gevolgen

- Meer waterverbruik wat leidt tot watertekort
- Meer elektriciteitsverbruik door gebruik van airco etc.
- Lagere productiviteit op het werk: trager, minder efficiënt, concentratie, humeur=> economische gevolgen
- Oververmoeidheid kan leiden tot gevaarlijke situaties
- Grote druk op parken

- Slechtere waterkwaliteit, geurhinder en meer ongedierte (muggen, wespen...) als gevolg
- Minder sociaal contact
- Teveel ziekenhuisopnames wat economische gevolgen heeft

Kansen

- Langer terrasjesweer
- Mooi najaar
- Zwemweer

Volgende maatregelen werden voorgesteld:

Schaduw/verkoeling voorzien

- Kerken openstellen of andere organisaties die koele ruimtes ter beschikking hebben, bijv. Campus National, COSTA, ...;
- Meer schaduwplekken creëren die bovendien vlot bereikbaar zijn;
- Witte daken en gevels reflecteren de zon;
- Kwaliteit van de architectuur verbeteren. Bij constructies mikken op natuurlijk koeling. Zonnestraling tegenhouden.
- Natuurlijke nachtventilatie forceren ;
- Actieve windverkoeling voorzien;
- Nieuwe typologieën zoals zuilengalerij, verstuivers, ... ;
- Betere isolatie van woningen

Meer groen en water in de stad

- Regenwater hergebruiken in tuin voor waterinfiltratie in plaats van afvoer
- Speelwadi en waterbuffers
- Gevelvergroening en dakgroen
- Tuin vergroenen en verblauwen
- Overall fris drinkbaar water voorzien

Hulp aan gevoelige groepen

- Bejaarden kunnen zich moeilijk verplaatsen, dit is een uitdaging. Mobiliseren van jonge mensen om oudere mensen naar koele plaatsen te brengen of erover waken dat ouderen voldoende drinken en zo uitdroging voorkomen;
- Nieuwe allianties creëren: "wie kan voor wie zorgen?" Mensen en relevante stakeholders in contact brengen met elkaar;
- Extra drankronden en voetbaden in zorgcentra;
- Vochtbalans regelmatig controleren;
- Co-housing

Beleid

- Beleid moet het nemen van maatregelen verplicht maken, zoals de vergroening van tuinen;

- Mogelijk maken om de werktijden/schooluren te verschuiven
- Stimuleren thuiswerken
- Kleinschalige burgerinitiatieven ondersteunen
- Meer vergroening binnen stad (stadsdiensten)

Bewustmaking:

- Mensen informeren en met de neus op de feiten drukken.
- Vraag aan de wetenschap om de mensen een geweten te schoppen
 - Meer overtuigende communicatie vanuit wetenschappelijke hoek rond impact van klimaatverandering.
 - Verwijzing naar Leo Van Broeck (Vlaams bouwmeester)
 - Waarom doen VITO en andere onderzoeksinstituten dit niet?
 - Metingen en op basis hiervan impact van maatregelen in kaart brengen?
 - Ontwikkeling van technologische oplossingen bijv. waarschuwingssysteem
- Via Ecohuis beter preventiebeleid rond robuuste architectuur

Radicalere ingrepen zodat klimaatverandering wordt aangepakt

- Autovrije stad waarbij we veel beton verwijderen
- Autovrije stad geeft meer ruimte voor groen en water
- Duurzaam wonen
- Duurzaam gedrag belonen
- Duurzame voeding, kleding, goederen
- Mobiliteitsshift

varia

- Ijsjes op het werk

Barrières die ons tegenhouden om actie te ondernemen:

Individueel gedrag

- Bewustmaking.: nog te veel onwetendheid/ongeloof
- Mens is gewoontedier/gemakzucht
- Gebrek aan een community: Waarom zou ik veranderen? Maar drup op hete plaat? Je moet weten dat je niet de enige bent die al deze acties neemt. Dat motiveert.
- Maatregelen rond hitte enkel nodig wanneer hitte er is. In de winter voordeel van? .
- Marketing voor niet-duurzaam gedrag e.g. goedkope vluchten
- Consumptiegericht: alles lijkt een verlies
- Gevoel dat donkere schaduwrijke plekken onveilig

Financieel

- Gebrek aan budgetten om maatregelen te nemen
- Alternatieven zijn te duur. Duurzaam gedrag kost vaak meer tijd en duurder
- Return on investment is te lang

Beleid

- Er is te weinig samenwerking tussen verschillende stadsdiensten, organisaties...
- Te weinig 'goede voorbeeld' vanuit de overheid
- Weinig wetgeving/sturing met betrekking het koel houden van huizen. bijv. rolluiken promoten door subsidie
- Tegenstrijdig beleid

- Te weinig hulpverlenend/verplegend personeel in de zorg;
- Regelgeving fnuikt inventiviteit en gezond verstand;
- Lobbygroepen houden groene maatregelen tegen;
- Grote druk op openbaar domein in allerlei programma's;
- Radicale beleidsbeslissingen vergen veel moed;
- Openbaar vervoer efficiënt en goedkoop

Informatie

- Onduidelijkheid over hoe je je huis gemakkelijk, mooi en op een goedkope manier verbouwd tot een koele plek;
- Kwetsbare groepen weten te vinden en een gepast aanspreekpunt voor deze groepen maken;
- Geen informatie waar er koele plaatsen in buurt zijn;

Praktisch

Voor de volgende workshop willen we voldoende tijd nemen om nog andere belanghebbenden uit te nodigen.

Het idee is om ook mensen uit de praktijk te laten praten om meer informatie over feiten te krijgen, bv. huisarts omdat er gezegd wordt dat niet zoveel mensen geleden hebben onder hittegolf 2018.

Het rapport van de workshop wordt gedeeld met alle mogelijke partijen en niet alle informatie wordt herhaald aan het begin van de volgende workshop.